

Scope II
Seminář Cecop
Brusel, 15.-16. dubna 2005

Enzo Pezzini
Confcooperative

Evropská družstevní společnost
Nový krok v evropském podnikovém
právu

Úvod

22. července roku 2003 přijala Rada ministrů Evropské unie statut Evropské družstevní společnosti (SCE).

Jeho přijetí bylo nesporným úspěchem pro družstevní hnutí, které v tomto novém právním předpisu spatřuje vyústění vývoje, představujícího 20 let diskusí s Evropskou komisí a jednání v rámci družstevního hnutí.

Tento příspěvek krátce nastiňuje nezbytné pozadí tohoto statutu, přičemž diskusi o něm omezuje pouze na právní aspekty. Přispěje tak k lepšímu politickému pochopení prodělaného vývoje až do doby odsouhlasení statutu, úlohy, kterou v něm sehrávalo evropské družstevní hnutí, a perspektiv využití statutu a jeho právního a politického dopadu.

Stručný historický rámec

Myšlenka obchodní společnosti evropského typu se zrodila v prvních letech následujících po založení Evropského společenství. V roce 1966 Komise předložila Radě ministrů prohlášení zdůrazňující důležitost a užitečnost této myšlenky. V rámci družstevního hnutí samotného začalo nabírat na síle přesvědčení, že je nutné vytvořit společný právní nástroj jako prostředek k uznání důležitosti družstevnictví z hlediska vytváření pracovních příležitostí, ekonomické aktivity a územního rozvoje. Kromě toho měl tento nástroj zajistit vytváření ekonomických jednotek vhodných rozměrů pro nově vznikající rozšířený trh.

V roce 1970 vypracoval Evropský výbor zemědělských družstev (COGECA) návrh statutu Evropské družstevní společnosti, který je předchůdcem současného statutu. Zajímavým aspektem návrhu je skutečnost, že hovoří nejen o zemědělských družstvech, ale o veškerých družstevních formách. Již tehdy bylo jasné, že pro úspěch na evropské úrovni je nutné překonat odlišnosti mezi sektory a profesemi.

V roce 1988 založil koordinační výbor Evropských družstevních organizací, CCACE, pracovní skupinu pro vypracování návrhu statutu. Tuto skupinu koordinoval pan Bernard Piot¹.

¹ Bernard Piot, čestný generální ředitel *Crédit Coopératif*, francouzské bankovní skupiny, která se specializuje na financování družstev a organizací sociální ekonomiky. Je předsedou Právního výboru *Groupement National de la Coopération*, asociace, která zastupuje ve Francii veškeré družstevní organizace.

Při příležitosti první Evropské konference o sociální ekonomice, která se konala v Paříži v listopadu 1989, byl vytvořen Evropský družstevní statut na základě společných návrhů evropského družstevního hnutí (a v širším smyslu z hnutí sociální ekonomiky).

Aby se dosáhlo alespoň mírné pravděpodobnosti pro úspěšnost statutu, bylo nutné najít spojence v evropských institucích. Evropský parlament a Evropský ekonomický a sociální výbor sehrály v tomto procesu vůdčí úlohu, avšak rozhodující krok byl učiněn až vytvořením Oddělení sociální ekonomiky v roce 1990 v tehdejší DG XXIII Evropské komise (vedeném panem Paulem Ramadierem²) a vytvořením parlamentní skupiny Sociální ekonomika v Evropském parlamentu³ (které předsedala a jejíž činnost podněcovala Marie Claude Vayssade⁴).

Díky práci těchto různých aktérů Komise v roce 1992 předložila tři návrhy nařízení týkajících se statutů družstevní organizace, společné organizace a sdružení, které souvisely s třemi směrnici o zapojení zaměstnanců⁵.

Tyto návrhy byly v roce 1993 upraveny ve smyslu zpráv předložených Parlamentem a Ekonomickým a sociálním

² Paul Ramadier vedl Oddělení sociální ekonomiky v DG XXIII od jejího založení v roce 1989 do roku 1996.

³ Poslanci Evropského parlamentu se mohou seskupovat do parlamentních politických skupin v záležitostech společného zájmu, kromě politických stran a parlamentních výborů.

⁴ Marie Claude Vayssade, francouzská poslankyně Evropského parlamentu a socialistické strany, byla předsedkyní parlamentní politické skupiny pro sociální ekonomiku během zákonodárního sboru 1989-1994

⁵ Původní návrh, Úřední věstník C 99 ze dne 21.4.1992

výborem⁶. Tento dokument poté postoupil do rozhodovacího procesu, který trval více než 10 let!

Práce v Radě byly prakticky přerušeny od roku 1995 a byly obnoveny během summitu v Nice v prosinci roku 2000, kdy přišlo neočekávané a příjemné překvapení – opětné zahájení a urychlení iniciativy týkající se statutu Evropské společnosti (SE).

Hlavy států dospěly k dohodě o směrnici, zejména o záležitostech souvisejících se zapojením zaměstnanců, které souvisely s návrhem nařízení o statutu Evropské společnosti.

Tento politický průlom, který byl očekáván celé roky, připravil cestu pro nařízení o Evropské družstevní společnosti.

Úloha družstevního hnutí

Celé družstevní hnutí, zastoupené v CCACE, vyvinulo významné úsilí v podobě interního vzájemného dialogu, stejně jako jednání a spolupráce s Evropskou komisí⁷. Evropská komise pověřila 17. ledna 2001 CCACE, aby rozhodl o tom, jak pokračovat s tímto návrhem, který byl zablokovan po celé roky. Nejdříve bylo nutné odpovědět na otázku, zda je vhodné pokračovat se stejnými texty, nebo zda zahájit jejich přehodnocení. Tyto texty byly výsledkem těžce vydobytých kompromisů a uvážlivého a odpovědného

⁶ Upravené návrhy, Úřední věstník C 236 ze dne 31.8.1993

⁷ Nová organizační struktura Evropské komise, pocházející z vnitřní reformy provedené současným předsedou Romano Prodim, snížila počet Generálních ředitelství (DG) Komise. Oddělení „Sociální ekonomika“ - které bylo v rámci DG XXIII, Malé a střední podniky, obchod, turistika a sociální ekonomika, po deset let pro družstevní hnutí referenčním místem, bylo rozpuštěno. Spisy družstevnictví byly přesunuty do nového oddělení „Řemesla, malé podniky, družstva a spolky“ v rámci nového DG Enterprise a pod vedení pana Franco Ianniello. Pan William Neale byl pracovníkem přímo odpovědným za družstevní záležitosti.

přístupu evropského družstevního hnutí, které si bylo vědomo, že je v jejich zájmu, aby byl statut přijat rychle, než aby byly vznášeny další oprávněné požadavky, které si vyžadoval vývoj družstevního práva v podmínkách různých zemí nebo sektorů.

Tři po sobě jdoucí předsednictví Evropské unie, švédské, belgické a španělské, se podílela na rozhodovacím procesu o návrhu nařízení. Přezkoumání textu nebylo jednoduché ani rychlé. Bylo provedeno na základě hluboké analýzy článků po článku z hlediska dvou faktorů: zaprvé ne všechny členské státy byly součástí Evropské unie v době, kdy byl vypracován návrh nařízení; zadruhé rychlé schválení nařízení č. 2157/2001 o Evropské společnosti, na jehož základě musel být upraven návrh nařízení o SCE.

Každé předsednictví přispělo v souladu se svou příslušnou pravomocí k postupu prací, který nakonec umožnil konečné schválení tohoto nařízení, kterého bylo dosaženo během zasedání Rady dne 22. července 2003 (za italského předsednictví).

Tento rozhodovací proces zpomalovaly následující právní a politické problémy:

- problém týkající se směrnice o zapojení zaměstnanců, proti které byly některé země, zejména Spojené království. Na druhé straně Německo pokládalo text za nedostatečný v porovnání s principy společného řízení aplikovanými v této zemi, které mají téměř konstituční platnost;

- problémy vznikající ze „strategie přijímání statutů“. Zásadní strategická otázka zde prezentovaná se týká skutečnosti, zda mají být tyto tři texty sociální ekonomiky (statut družstevní společnosti, společné organizace a statut

sdužení) přijaty všechny společně či nikoliv? Po určité době souběžného procesu bylo realisticky uznáno, že je užitečnější pokračovat rychleji s pokročilejším a propracovanějším textem o družstvech;

- problém související s právním základem (článek Smlouvy o ES, z níž toto nařízení vychází), který již byl vyřešen.

Komise a Parlament navrhovala jako základ článku 95 a 44, které vyžadují přijetí kvalifikovanou většinou a spolurozhodováním Parlamentu, zatímco Rada dávala přednost použití článku 308, který požaduje jednomyslné přijetí a jednoduché projednání s Parlamentem.

Volba druhého právního základu posílila pravomoci Rady a tudíž států. Parlament reagoval na tento problém tím, že se odvolal k Evropskému Soudnímu dvoru. Do rozhodnutí o odvolání toto nařízení nebylo pozastaveno.

- Další příčina zpoždění rozhodovacího procesu může také souviset se skutečností, že byla dána přednost projednávání statutu Evropské společnosti, který byl přijat v roce 2001 nařízením ES č. 2157⁸.

Právní forma statutu Evropské družstevní společnosti

Statut zahrnuje nařízení⁹, které podrobně definuje pravidla vytvoření a řízení SCE, a směrnici¹⁰, která uvádí způsoby, kterými se musí zaměstnanci podílet na nejdůležitějších

⁸ Úřední věstník L 294 ze dne 10.11.2001

⁹ Podle evropského práva má nařízení všeobecný záběr, je závazné ve všech svých prvcích a je přímo platné v každém členském státě.

¹⁰ Podle evropského práva je směrnice závazná pro členské státy do té míry, v jaké se týká výsledku, kterého má být dosaženo, přičemž je v působnosti národních orgánů, aby určily formu a prostředky k jejímu promítnutí do vnitrostátního právního systému.

rozhodnutích podniku prostřednictvím informací, konzultací a účasti v jeho orgánech.

Účel SCE

Účelem tohoto nařízení je poskytnout družstvům nástroj k zajištění jejich přeshraničních a nadnárodních činností.

Na rozdíl od předchozí situace statut Evropské družstevní společnosti dává každému družstvu se sídlem v některém členském státu možnost působit v rámci všech 25 zemí Evropské unie, čemuž dříve bránily právní a administrativní obtíže.

Tímto způsobem mají družstva stejné možnosti jako kterákoliv evropská společnost.

Na účelu SCE je zajímavé, když pročítáme text nařízení, ve druhém bodě východisek, kde je uvedeno:

„Vytvoření vnitřního trhu a zlepšení, která s sebou přináší v ekonomické a sociální situaci v celém Společenství, to neznamená jen, že by měly být odstraněny překážky obchodu, ale také že by se výrobní struktury měly přizpůsobit rozměrům Společenství. K tomuto účelu je rozhodující, aby společnosti, jejichž podnikání není omezeno jen na uspokojování místních potřeb, měly možnost plánovat a uskutečňovat reorganizaci svého podnikání na úrovni Společenství.“

Kromě toho se v šestém bodě říká:

„Společenství, ve snaze zajistit rovné podmínky konkurence a přispívat k ekonomickému rozvoji, by mělo poskytnout

družstvům, která jsou formou organizace všeobecně uznávanou ve všech členských státech, odpovídající právní nástroje schopné zajistit rozvoj jejich přeshraniční činnosti ...”¹¹

Se zřetelem k výše uvedeným účelům je možné vyvodit závěr, že na evropské úrovni existuje uznání svobody podnikání, plurality podnikatelských aktivit na základě forem, které mohou být odlišné od tradičních společností vytvořených kapitálem.

Základní charakteristiky SCE

SCE má jako základní cíl uspokojování potřeb a/nebo podporu ekonomických a sociálních činností svých členů (fyzických osob nebo právnických osob), zejména prostřednictvím uzavírání smluv mezi sebou o dodávkách zboží a služeb, které respektují následující principy:

- 1 – činnosti SCE musí sledovat vzájemné výhody členů, tak aby každý z nich mohl využívat výsledků těchto činností na základě svého zapojení;
- 2 – musí existovat soulad mezi členy a klientem/zaměstnancem/dodavatelem (podle tradičního principu dvojí rovnosti); pokud není uvedeno jinak v jiných závazných předpisech. SCE nesmí dovolit, aby třetí osoby, které nejsou partnery, měly prospěch z její činnosti nebo aby se účastnily na provádění jejích vlastních činností;
- 3 – řízení SCE musí být spravedlivě rozdělené mezi členy (na principu „jeden člověk, jeden hlas“), s výjimkou ustanovení váženého hlasu v souladu s přínosem příslušných členů;
- 4 – úrok z kapitálu investovaného do společností musí být omezený;

¹¹ Úřední věstník L 207 ze dne 18.8.2003

- 5 – konečný zisk musí být rozdělován podle činností vykonaných v SCE („rozdělování při nákupu“) nebo použit k uspokojování potřeb členů;
- 6 – nesmí existovat neopodstatněné zamítnutí při přijímání nových členů (s ohledem na princip otevřených dveří);
- 7 – čistý majetek při likvidaci musí příslušet pouze subjektům s altruistickými účely nebo jiným družstvům, které mají stejné cíle nebo účel všeobecného zájmu.

Tyto principy jsou stejné jako principy, kterými se řídí Mezinárodní družstevní aliance a které jsou uznávány a potvrzovány mezinárodními institucemi (jako je tomu v doporučení ILO (Mezinárodní organizace práce) č. 193 z června 2002).

Proces a požadavky při vytváření SCE mají určité významné znaky. Evropská družstevní organizace tak může být vytvořena:

- nejméně pěti fyzickými osobami, občany alespoň dvou členských států, nebo nejméně dvěma právníckými osobami, které podléhají pravomoci nejméně dvou různých členských států, nebo kombinací fyzických a právníckých osob;
- sloučením dvou nebo více stávajících družstev z různých členských států;
- transformací stávajícího družstva, které má po dobu alespoň dvou let pobočku v jiném členském státě.

Počáteční kapitál SCE musí být alespoň 30.000 euro. Tento počáteční kapitál může být proměnlivý, protože může být navýšen nebo snížen na základě nového upsání podílů novými členy nebo částečným nebo celkovým splacením dříve upsaných podílů. Tyto změny si nevyžadují statutární změny, ani žádnou formu publikování.

SCE musí být registrována v členském státě, ve kterém se nachází její sídlo. Může přesunout své sídlo z jednoho členského státu do jiného bez rozpuštění nebo potřeby nové registrace. Tato situace může vytvořit problém vyplývající z různých podmínek pro SCE v různých členských státech, zejména v daňových záležitostech, které bezpochyby mohou sehrávat úlohu při rozhodování, kam umístit sídlo.

Tak jako u jakékoliv jiné mnohonárodní společnosti, každá pobočka SCE podléhá národnímu daňovému režimu a právním předpisům té země, kde je umístěna.

Statut SCE musí stanovit řídicí strukturu. Z tohoto pohledu existují dvě možnosti: - dualistický systém (řídicí orgán a dohlížecí orgán); - systém jednoho správního orgánu.

Kromě toho jestliže to umožňuje právo členského státu, statut povoluje jako členy SCE nikoliv jen zákazníky nebo dodavatele, ale za určitých okolností omezený poměr „členů investorů“, kteří nemají žádný zájem na používání nebo výrobě zboží nebo služeb SCE. Hlasovací právo přisouzené ve statutu „členům investorům“ musí být v souladu s právem toho členského státu, ve kterém je sídlo společnosti. V každém případě však nemohou mít „členové investoři“ více než čtvrtinu všech hlasovacích práv.

Směrnice

Směrnice o účasti zaměstnanců družstev má za cíl zachování práv zaměstnanců, které budou zahrnuty při vytvoření SCE.

Je nutné zdůraznit, že nový statut má být přijat nikoliv proto, aby se předešlo početným závazným národním předpisům,

ani by neměl stanovovat pravidla, která nejsou v souladu se stávajícími zaměstnaneckými vztahy.

Řešení na ochranu získaných zaměstnaneckých práv vycházejí z jednání mezi zúčastněnými společnostmi a jejich pracovními silami před vytvořením SCE.

Směrnice o účasti zaměstnanců bude promítnuta do právních předpisů členských států v souladu s jejich příslušnými vnitrostátními právními systémy.

Tato směrnice stanoví tři způsoby začlenění zaměstnanců: informace, konzultace a účast.

§ Informační systém je tradičně používán ve Francii a ve skandinávských zemích. V tomto informačním systému jsou zastupitelské orgány zaměstnanců a zástupců zaměstnanců informovány kompetentním orgánem SCE o všech činnostech vykonávaných společnostmi nebo některou z jejích poboček sídlících v kterémkoliv členském státě. Směrnice určuje termíny, podrobnosti a obsah těchto informací takovým způsobem, aby umožnila zástupcům zaměstnanců provést hodnocení a případně připravit konzultační setkání s kompetentním orgánem družstva.

§ Systém konzultací se odvozuje od britské tradice. Sestává z dialogu a výměny názorů mezi zastupitelskými orgány zaměstnanců a kompetentním orgánem družstva. Směrnice stanoví termíny, podrobnosti a obsah těchto informací takovým způsobem, aby zástupci zaměstnanců mohli prezentovat svůj názor kompetentnímu orgánu. Tento názor musí být vzat v úvahu v rozhodovacím procesu SCE.

§ Systém účasti náleží německé tradici. Zástupci zaměstnanců družstva mají možnost ovlivnit vývoj družstva díky právům jmenovat některé členy do dozorčího nebo správního orgánu nebo právu oponovat jmenování

některých nebo všech členů tohoto dozorčího nebo správního orgánu.

Procedurální postupy účasti stanovené směrnicí však mohou být změněny na základě dohody o jiných implementačních postupech mezi zúčastněnými stranami.

Nařízení stanoví všeobecný právní rámec pro jednání, které je nadále nejlepším způsobem, jak určit konkrétní postupy pro zapojení zaměstnanců. Na druhé straně pokud se zainteresovaným stranám nepodaří dosáhnout dohody, budou závazné způsoby účasti, tak jak je stanoví směrnice.

Každá země tudíž musí promítnout do své vnitrostátní legislativy nejméně jednu z těchto tří možností a pokud tak neučiní, pak nebude možné zde ustavit sídlo evropského družstva.

Perspektivy

Jedním prvkem statutu je, že představuje první vyjádření společenství lidí, kterému se dostalo uznání v evropském podnikovém právu. Pro družstevní podniky tento nový text přináší řadu zajímavých perspektiv.

Statut je zajímavý nejen pro existující družstva, protože může být použit také jako právní nástroj pro podniky jiné povahy, které se chtějí zformovat, tak aby mohly fungovat ke společnému účelu, jako například z důvodu úspor velkovýroby, společného výzkumu a vývoje a přístupu k novým trhům. Co může tyto podniky zajímat je skutečnost, že minimální kapitál představuje 30,000 euro, což je částka, která představuje jen jednu čtvrtinu částky nutné k založení blíže neurčené evropské společnosti (SE).

Zatímco SE musí být vytvořena z již existujících společností, SCE může začínat na zelené louce.

V současné době v Evropě působí přibližně 300.000 družstevních podniků, z nichž kolem 10-12 % má oblast působnosti, která přesahuje místní úroveň. Je důležité, že činnosti těchto družstev se od nynějška mohou rozvíjet v určitém právním kontextu, který na evropské úrovni zaručuje jejich specifičnost.

Existuje řada příkladů, které potvrzují existenci skutečné vůle na straně družstev angažovat se v rozšiřování evropského rozměru svých činností. Jiné nečekaly na přijetí statutu a svazky na evropské úrovni již vytvářely.

Zvláštním případem jsou spotřební družstva ve Švédsku, Norsku a Dánsku, která soustředila své obchodní činnosti v jediný subjekt s názvem "Coop Norden", aby tak dosáhla lepší konkurenceschopnosti na severských trzích. ECS bude takováto společenství formalizovat v odpovídající formě.

To samé platí pro jiná zemědělská družstva severní Evropy, jako jsou ARLA ve Švédsku a MD foods v Dánsku, která očekávala přijetí statutu, aby své svazky mohla postavit na oficiální základy.

Ve Francii je řada družstev, zejména působících v zemědělství, které jsou připravena pokračovat ve svých zamýšlených projektech. Bylo by možné pokračovat v citování dalších početných příkladů.

Zachování konkurenceschopnosti a současně respektování svých vlastních zvláštností, to je příležitost, kterou SCE družstvům nabízí.

Dopad pro přistupující země

Družstva v zemích střední a východní Evropy se nacházejí v obtížné etapě. Jejich image není vždy pozitivní a podrobnosti této skutečnosti lze najít v jiných částech tohoto jednání.

Po dlouhou dobu trpěly tím, že byla pokládána za známku komunistických dob, bez ohledu na jejich tradici, která sahá jeden a půl století zpět. Družstevní hnutí pohlíží na statut s očekáváním. Toto očekávání je ještě naléhavější tím, že právní prostředí není pro pokusy o opětový rozvoj družstev v těchto zemích vždy příznivé.

Skutečnost, že Evropská unie sama poskytuje nástroj družstevnictví, který respektuje formy a možnosti evropského podnikového práva, je jistě velmi důležitým krokem vpřed, který může mít pozitivní dopady, které budou urychlovat přijímání družstevních právních předpisů v přistupujících zemích.

Dalším dopadem, který by neměl být podceňován, je příležitost mít v nově přistupujících zemích uznávané a organizované družstevní hnutí, které přinese velký prospěch pro celé evropské družstevní hnutí.

Pozornost družstevní dimenzi není snadná dnes, s Radou o 15 členech. Tím více tak bude, až se bude Rada skládat z ministrů 25 zemí, a to platí zejména pro nově přistupující země, kde družstevní zkušenosti neexistují nebo nejsou

uznávány a tudíž nepředstavují silný faktor politického tlaku, nebo ještě hůře, kde se na družstevní formu pohlíží jako na pozůstatek minulosti, kterého by bylo lepší se zbavit.

Vliv na legislativu jednotlivých států

Bylo zjištěno, že ve 4 z 15 zemí Evropy před rozšířením a v 5 zemích rozšířené Evropy neexistuje družstevní legislativa. A to dokonce i tam, kde nějaká družstva existují, fungující na základě hybridních systémů, ale nejsou pokryta jasnými pravidly.

Nařízení o SCE nenahrazuje právní předpisy o družstevnictví jednotlivých států. Spíše je možné říci, že početné reference na národní normy podtrhují hodnotu a potřebu posílení národních legislativ v oblasti družstevnictví. Může tak dojít k nepřímé harmonizaci v důsledku tohoto nařízení o SCE.

Příkladem může být nedávná reforma italského podnikového práva, kterému se dostalo hlubokých změn v oblasti družstevního práva¹².

Během prací parlamentního výboru byla učiněna reference na SCE, již v Prováděcím zákoně, který vzniknul před dovršením procesu SCE.

Při pročitání tohoto zákona nacházíme mezi hlavními kritérii stanovenými v článku 1: „v souladu se zákonem Společenství, který přikládá zvláštní důležitost projektu

¹² Legislativní vyhláška 6/2003

statutu Evropské družstevní společnosti, který je v pokročilém stádiu zpracování¹³.

Statut tudíž není nástrojem vytvoření jednotného národního právního systému, ale jde směrem k „plíživé“ harmonizaci. Jako vždy stanoví zákon Společenství základ pro rozvoj národních zákonů, prostřednictvím pronikání a prolínání.

Přezkoumání nařízení

Článek 79 stanoví přezkoumání nařízení za pět let od vstoupení v platnost. To je nutné provést prostřednictvím zprávy Komise předložené Parlamentu a Radě, která, pokud to bude třeba, navrhne potřebné změny.

Mezi prvky hodnocení bude také efektivní využívání tohoto nástroje.

Družstevní hnutí, poté kdy tak dlouho usilovalo o existenci statutu, ocení možnost ke své další aktivaci prostřednictvím podpory evropské koncepce družstva. Pokládat tento statut za méně užitečný by bylo skutečně nešťastné

Zvláště je třeba přizvat družstevní organizace příhraničních regionů, tak aby se mohly ujmout propagování SCE.

Závěry

Jestliže v minulosti mohl být statut SCE chápán jako na další příležitost pro rozvoj družstevnictví v Evropě, nyní se jeho přijetí stalo nutností. Vytvoření jednotného trhu v Evropě si vyžaduje adaptaci výrobních struktur na velikost Společenství a je skutečností, že této adaptace je možno dosáhnout respektováním zvláštností družstevního podniku.

¹³ Prováděcí zákon reformy evropského práva 366/2001

Kromě aspektu příležitosti ekonomického rozvoje je v tomto návrhu také symbolický obsah, jímž je potvrzení, že mezi modely podnikového práva v Evropě existují nejen společnosti kapitálu, ale také družstevní společnosti, které mají plné právo, aby byly uznávány ve své specifčnosti jako důležití aktéři ekonomického života Evropské unie.

Družstevní hnutí získává toho uznání díky svému působení v ekonomice a svému způsobu fungování, díky hledání rovnováhy, kterou s sebou přináší konkurenceschopnost a solidarita.

V této debatě a v experimentech s novým právním rámcem pro sociální podniky, tak jak se rozvíjí v různých zemích Evropy, je nevyhnutelné a je nutné, aby se družstevní formě dostalo přednostní pozornosti.